

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl „Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui. Turizmas ir transportas 2020 m. ir vėliau“

(COM(2020) 550 final)

(2020/C 429/27)

Pranešėjas **Panagiotis GKOFAS**

Konsultavimasis	Europos Komisija, 2020 6 17
Teisinis pagrindas	Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsnis
Atsakingas skyrius	Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius
Priimta skyriuje	2020 9 4
Priimta plenarinėje sesijoje	2020 9 18
Plenarinė sesija Nr.	554
Balsavimo rezultatai	217 / 2 / 0
(už / prieš / susilaikė)	

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad Europos Komisijos komunikatas COM(2020) 550 *final* turėtų būti strateginė politikos priemonė persvarstyti ES tvaraus turizmo ir transporto modelį. EESRK ragina parengti išsamų priemonių paketą su gairėmis ir rekomendacijomis, kuriomis siekiama:

- 1) atkurti saugų nevaržomą laisvą judėjimą, koordinuotai atverti vidaus sienas ir panaikinti vidaus sienų kontrolę;
- 2) atkurti saugų transportą ir susisiekimą visoms ES valstybėms narėms priėmus bendrą politinį pagrindų susitarimą;
 - tęsti saugų paslaugų teikimą gastronomicinio turizmo ir apgyvendinimo srityje,
 - ES valstybių narių susitarimu rasti pusiausvyrą dėl saugaus ir bendro sienų bei transporto sprendimų ir politikos valdymo. Kol atliekami COVID-19 patikrinimai, bus pakankamai darbuotojų, kad būtų galima valdyti tiesioginį ir greitą žmonių tranzitą,
 - užtikrinti finansavimą darbuotojų mokymui viešbučiuose, restoranuose, viešojo maitinimo įstaigose, muziejuose, laivybos turizmo sektoriuje ir kt., kad jie galėtų tinkamai įgyvendinti COVID-19 prevencijos priemones;
- 3) užtikrinti, kad sveikata ir saugumas būtų prioritetai visose situacijose, keliaujant ir kitur, nes tai vienintelė galimybė atkurti pasitikėjimą asmenų judėjimu;
- 4) įvesti naują keleivio buvimo vietos anketą ES lygmeniu, nes tokia sistema galėtų duoti daugiau papildomos naudos ES lygmeniu įvairiose srityse:
 - ES lygmens stebėseną. Jei visos valstybės narės sutiktų dalytis pagal naująją keleivio buvimo vietos anketą surinkta informacija ir duomenimis apie keliautojų laboratorinius rezultatus, galėtume pasiekti masto ekonomiją testavimo išteklių požiūriu ⁽¹⁾. Jei visos ES šalys (kaip jau padarė Belgija ir Vokietija) sutiktų naudoti šią technologiją ir tą pačią

⁽¹⁾ Graikija per dieną atlieka 7 000 testų ir galime labai patikimai ir tiksliai nustatyti paplitimą didžiausią susirūpinimą keliančiose šalyse.

naują standartinę keleivio buvimo vietos anketos formą, miestų lygmeniu būtų galima parengti patikimus įverčius ir prognozes, kuriais remiantis būtų galima formuoti tiek šalies, tiek ES lygmens politiką. Tokios pastangos puikiai atitiktų ES vaidmenį: diegdami inovacijas ir bendradarbiaudami galime pasiekti savo bendrus tikslus – užtikrinti visuomenės sveikatą ir ekonominę veiklą krizės metu,

- COVID-19 pasas. Viena iš sudėtingiausių mūsų turistinio sezono užduočių buvo patvirtinti PGR testų patikimumą. Jei visos valstybės narės nuspręstų įdiegti tą pačią keleivio buvimo vietos anketos platformą, visos akredituotos laboratorijos galėtų pranešti rezultatus per pačią platformą, taip visiems keliautojams sukurdamos COVID-19 pasą, kurio būtų galima pasitikėti ir užtikrinti minimalią su keliavimu susijusią riziką;
 - 5) sudaryti bendrą ES strateginį planą, siekiant padėti valstybėms narėms įgyvendinti ekonomines ir paramos priemones turizmo MVĮ, restoranams, viešbučiams, kelionių agentūroms, kelionių gidams ir kt.;
 - spręsti likvidumo trūkumo problemą, pirmiausia tiesiogiai finansuojant labai mažas įmones, taip pat atkurti verslo pasitikėjimą bei įforminti kelionių kuponus,
 - prižiūrint ECB ir ES, nedelsiant visoms valstybėms narėms sudaryti galimybes gauti paskolas ir jas patvirtinti, suteikiant ES ir valstybių narių garantijas,
 - nedelsiant sukurti Europos mechanizmą, skirtą stebėti, kaip įgyvendinamos paramos priemonės MVĮ ir darbuotojams, pirmiausia kaip užtikrinamas likvidumas, skolinimas ir paramos priemonių skaidrumas;
 - 6) stiprinti ir išplėsti Europos laikinos paramos priemonių nedarbo rizikai dėl ekstremaliosios situacijos mažinti (SURE) programą, skirtą remti darbo netekusius darbuotojus ir kompensuoti darbo užmokestį MVĮ; MVĮ turėtų būti atleistos nuo dalies darbo užmokesčio mokėjimo prievolės ir turėtų būti reikalaujama, kad jos integruotų darbuotojus pagal nacionalines programas remiant programai SURE;
 - 7) už programos SURE įgyvendinimą atsakingos Europos ir nacionalinės institucijos turėtų tinkamai konsultuoti MVĮ organizacijas;
 - 8) pagal programą SURE bent iki 2021 m. birželio 30 d. visiškai padengti turizmo ir transporto sektorių, pavyzdžiui, maitinimo įstaigų, viešbučių, oro transporto bendrovių, kruizinių laivų, turistinių autobusų, oro uostų, uostų terminalų, laivybos turizmo darbuotojų ir kelionių gidų darbo užmokestį ir socialinio draudimo įmokas;
 - 9) nustatyti mokesčių lengvatas su mokesčių prievolių atidėjimu, *ad hoc* turizmo ir transporto fiskalinių paskatų paketą visoms turizmo sektoriaus MVĮ 2020–2024 m. laikotarpiu. EESRK mano, kad pagal suderintą ES PVM sistemą viešbučiams, restoranams, kelionių paslaugoms, laivybos turizmui (laivų frachtavimui, prieplaukoms), autobusams, kelionių gidams ir kt. turėtų būti taikomas sumažintas PVM tarifas. Tačiau tokios priemonės turėtų būti taikomos tik tuo atveju, jei bus išsaugotos darbuotojų teisės ir garantuojama, kad nebus panaikinamos darbo vietos. Be to, bet kokia finansinė parama, pavyzdžiui, valstybės pagalba, paskolos ar atleidimas nuo mokesčių, turėtų būti teikiama tik toms įmonėms, kurios:
 - užtikrina užimtumą ir (arba) kuria deramas darbo vietas, taip pat laikosi darbuotojų teisių,
 - nėra registruotos mokesčių rojuose ir visada mokėjo teisingą mokesčių ir socialinių įmokų dalį,
 - 10) reglamentuoti bendradarbiaujamąją ekonomiką turizmo ir ypač kelionių gidų sektoriuose; kviesti valstybių narių vyriausybes reglamentuoti bendradarbiaujamąją ekonomiką kelionių gidų sektoriuje ir taikyti įstatymines bei administracines priemones, skirtas užtikrinti vienodas veiklos sąlygas;
 - 11) visos likvidumo, piniginės ir fiskalinės politikos paramos programos viešbučiams, restoranams, kelionių gidams, autobusų vairuotojams, kelionių organizatoriams, laivybos turizmui ir kt. bei savarankiškai dirbantiems asmenims turėtų būti tęsiamos mažiausiai 10 mėnesių po to, kai, Pasaulio kelionių ir turizmo tarybos (PKTT) nuomone, gyvenimas normalizuosis.
- 1.2. Kadangi Euro grupės / EUCO / ECB pinigine ir fiskaline politika nėra simetriškai perkeliama visoms valstybėms narėms, ypač pažeidžiamiausioms ir labiausiai nukentėjusioms, Komisija turi sustiprinti savo, kaip Sutarčių sergėtojos, vaidmenį ir užtikrinti simetrišką bendrosios rinkos atsigavimą valstybėse narėse šiais būdais:
- a) išleisdama gaires vyriausybėms ir bankams, kaip paremti turizmo ir apgyvendinimo sektorius, ir suteikdama tinkamą pagalbą (pvz., pasitelkdama bendrą kiekvienos valstybės darbo grupę, kurią sudaro Komisijos ir EESRK pareigūnai);

- b) priversdama tinkamai įgyvendinti EUCO patvirtintą politiką, naudodamasi „įvardijimo ir sugėdijimo“ politika. Komisija turi pabrėžti ir tiksliai nustatyti abejotiną bankų praktiką ar probleminius vyriausybių pasirinkimus prieš teikiant konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas tiek procikliškai Europos semestro procese, tiek už jo ribų;
- c) siekiant išvengti grobuoniško elgesio, kuo skubiau reikia sudaryti savanorišką susitarimą dėl oro transporto bendrovių, tarpininkaujant ir stebint Europos Komisijai, kompetentingoms nacionalinėms valdžios institucijoms, atstovaujantiems ekonominiams ir socialiniams partneriams ir vartotojams bei keleiviams atstovaujančioms organizacijoms;
- d) turizmo sektoriaus MVĮ nustatant mokesčių lengvatų priemones su mokestinių prievolių moratoriumu ir laikinu neįvykdytų mokestinių įsipareigojimų atidėjimu iki 2020 m. gruodžio 31 d., taip pat nustatant pakankamos trukmės grąžinimą dalimis nuo 2021 m. balandžio 1 d.

1.3. Kadangi trūksta duomenų apie turizmo įmonių plėtrą ir padėtį, EESRK parengė internetinį klausimyną, kad būtų galima geriau įvertinti šioje nuomonėje pateiktus pasiūlymus. Į klausimyną atsakė daugiau kaip 170 organizacijų iš visos ES, atstovaujančių maždaug 3 500 000 narių, veikiančių turizmo sektoriuje, įskaitant restoranus ir maitinimo paslaugų sektorių, viešbučius ir apgyvendinimo paslaugų tiekėjus, turizmo agentūras, laisvalaikio pramonę, laivybos turizmą, kelionių gidus, transporto paslaugų teikėjus ir kt. Pagrindiniai iš klausimyno paaiškėję duomenys yra šie:

- 88 proc. respondentų nurodė, kad pandemijos krizė jiems padarė labai neigiamą poveikį,
- 81 proc. respondentų nuomone, krizė turės ilgalaikių pasekmių jų atstovaujamam sektoriui,
- beveik 55 proc. respondentų teigė, jog mažai tikėtina, kad jų atstovaujamas sektorius išgyvens 2021 m. (45 proc. nurodė „mažai tikėtina“, o 10 proc. – „labai mažai tikėtina“),
- 77 proc. respondentų atveju užimtumo lygis jų atstovaujame sektoriuje 2020 m. sumažėjo,
- 2020 m. įmonių apyvarta sumažėjo 90 proc. respondentų (49 proc. respondentų ji sumažėjo daugiau kaip 70 proc.),
- 51 proc. respondentų mano, kad krizė baigsis po 2021 m.,
- 73 proc. respondentų nurodė, kad jų atstovaujame sektoriui reikės daugiau nei vienerių metų, kad būtų atkurti jo ekonominės veiklos rezultatai ir pasitikėjimas vidaus rinka ir tarptautiniais turizmo srautais,
- pasak respondentų, nacionaliniai ir Europos turizmo sektoriaus politikos prioritetai yra šie: vakcina nuo COVID-19 (66 proc. respondentų), tiesioginio finansavimo ir (arba) finansinės paramos schemos (63 proc.), sveikatos protokolai (56 proc.) ir mokesčių atidėjimai (45 proc.).

1.4. Norint derėtis dėl atnaujintų sektorinių kolektyvinių sutarčių turizmo ir transporto sektoriams, įskaitant MVĮ ir joms atstovaujančias organizacijas, labiausiai nukentėjusias nuo COVID-19, skubiai reikalingas intensyvus socialinis dialogas ir išsami politikos darbotvarkė.

2. Bendrosios pastabos

2.1. COVID-19 protrūkis paralyžiavo turizmo pramonę, todėl bandantys sugrįžti namo keliautojai to padaryti negalėjo, o tų šalių, kurios yra labai priklausomos nuo turizmo, ekonomikos buvo nuniokotos.

2.2. ES turizmo sektoriuje dirba apie 22,6 milijonų žmonių ⁽²⁾. Tai sudaro 11,2 proc. viso ES užimtumo, 2019 m. sudarė 9,5 proc. ES BVP, 2018 m. 27 ES valstybėse narėse buvo 600 154 turizmo įstaigos, o nakvynių paklausa turistų apgyvendinimo įstaigose yra apie 1 326 049 994 naktys. Daugeliui valstybių narių Europos regionų ir miestų turizmas yra svarbus ekonominės ir socialinės struktūros dėmuo. Be to, juo sukuriama labai reikalingų darbo vietų ir pajamų, dažnai regionuose, kur nėra užimtumo alternatyvų, ir srityse, kuriose dirba žemos kvalifikacijos darbuotojai ⁽³⁾.

2.3. Apskaičiuota, kad dėl COVID-19 protrūkio ES turizmo pramonė, kurioje dirba apie 13 mln. žmonių ⁽⁴⁾, per mėnesį praranda apie 1 mlrd. EUR pajamų.

⁽²⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/RC-9-2020-0166_LT.html

⁽³⁾ COM(2020) 550 *final*.

⁽⁴⁾ https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=tour_cap_nuts2&lang=en.

2.4. Daugelyje kitų populiarių turistinių vietų ištuštėjo viešbučiai, o restoranai, barai, lankytinos vietos, prieplaukos, muziejai ir centrai buvo uždaryti. Padėtis ypač sudėtinga keliose ES šalyse, kurios yra pagrindinės turistinės kryptys, tokios kaip Italija, Graikija, Portugalija, Malta, Kipras, Ispanija ir Prancūzija. Šiomet Italija gali prarasti apie 60 proc. savo turistų. PKTT prognozuoja, kad 2020 m. kelionių ir turizmo rinka gali prarasti 75 mln. darbo vietų visame pasaulyje ir 6,4 mln. darbo vietų ES ⁽⁵⁾.

2.5. Tarptautinė oro transporto asociacija (IATA) teigia, kad 2020 m. pasaulinių oro kelionių sektorius gali prarasti daugiau nei 252 mlrd. JAV dolerių (228 mlrd. eurų). Du milijonai keleivinių skrydžių iki birželio 30 d. buvo atšaukti. Prancūzijoje viešbučių užimtumas kovo 17 d. buvo 3,3 proc. (palyginti su 65,3 proc. vasario 26 d.). Iki gegužės 30 d. restoranai ir barai buvo uždaryti beveik visose ES valstybėse narėse, išskyrus Švediją. Viešbučiai, restoranai barai ir prieplaukos visam laikui arba laikinai atleido tūkstančius darbuotojų. Krizės piko metu Europos geležinkelis prarado 90 proc. keleivių ir dar dabar dirba mažu pajėgumu.

2.6. Reikėtų pripažinti poveikį su turizmu susijusiems pagalbiniais sektoriams, pavyzdžiui, laisvalaikio pramonei skirtos įrangos gamybai (pvz., laivų statybai). Šie pramonės sektoriai turėtų būti remiami skatinant turizmą ir plėtojant tarptautinės prekybos galimybes.

2.7. Europos turizmo ekosistema apima įvairias veiklas, tokias kaip kelionės, transportas, apgyvendinimas, maistas, poilsis sausumoje ir vandenyje, kultūra bei gamta. Tiesiogiai ir netiesiogiai joje sukuriama **beveik 10 proc. ES BVP, todėl ES tapo pirmąja pasaulyje turizmo kryptimi – 2018 m. į ES iš užsienio atvyko 563 mln. turistų ir gauta 30 proc. šios srities pasaulinių pajamų (šaltinis: Europos Komisija). 2018 m. 30 proc. turistų atvyko iš užsienio, taigi ES yra pagrindinė turizmo kryptis pasaulyje (šaltinis: Europos Komisija). Šių tarptautinių turistų srautų sudėtis galėtų būti naudojama rengiant tinkamas ES trumpalaikes, vidutinės trukmės ir ilgalaikes strategijas kryptis ir darbotvarkę.**

3. I RAMSTIS. Turizmo ir transporto tvarumas

3.1. EESRK mano, kad šis komunikatas turėtų būti pirmasis naujos kartos ES tvaraus turizmo politikos ir programų žingsnis. Jis turėtų suderinti MVĮ ir darbuotojų poreikius ir jų padėti siekiant atkurti visuomenės, kaip turistų ir vartotojų, pasitikėjimą. Jis turėtų ginti sveikatos ir saugos teises ir standartus ir užtikrinti įmonių tvarumą bei likvidumą, atsižvelgiant į atnaujintą Europos MVĮ strategiją 2030 m., parengtą pagal Europos iniciatyvos „Small Business Act“ principus.

3.2. EESRK nemano, kad yra realistiška paprasčiausiai laikytis grįžimo į įprastą kasdienybę požiūrio tam, kad būtų galima spręsti rimčiausią visų laikų krizę, kuri ištiko ES turizmo ir transporto sektorius. EESRK ragina visiškai pertvarkyti šią politiką siekiant atkurti verslo ir darbuotojų pasitikėjimą ir stabilumą, priimant naujos kartos **ES solidarumo paktą** dėl tvaraus turizmo iki **2030 m.**

3.3. EESRK laikosi nuomonės, kad dabar turime galimybę užtikrinti sąžiningą atsivimą ir greitai atkurti savo ekonomikas, kad jos būtų žalesnės, sąžiningesnės ir atsparesnės būsimiems sukrėtimams. **Reikia persvarstyti ES integracijos plano indėlį į Europos darnaus turizmo ir transporto plėtros modelį, vengiant bet kokių priemonių, keliančių tolesnio susiskaidymo ir nesąžiningų sąlygų arba praktikos riziką vidaus rinkoje.**

3.4. Sąžiningam ir tvariam atkūrimui turizmo sektoriuje reikia:

- 1) atsižvelgti į Europos 2050 m. tikslus pasiekti **anglies dioksido poveikio neutralumą, suderintus su Paryžiaus susitarimo tikslais (2019 m. gruodžio 12 d. Europos Vadovų Tarybos išvados).**
- 2) Siekdamas padėti pasiekti šiuos tikslus, EESRK mano, kad pirmiausia reikia spręsti transporto rūšių problemą, skatinant lėtą ir neteršiantį judumą, pavyzdžiui, dviračių ir geležinkelių transportą.
- 3) Turistų apgyvendinimo srityje EESRK rekomenduoja skatinti renovaciją ir tokioms apgyvendinimo vietoms naudoti ES ekologinį ženklą. Tokios apgyvendinimo vietos privalo būti skatinamos rodyti savo energijos suvartojimą ir anglies dioksido poveikį.

⁽⁵⁾ EPRS_ATA(2020)649368_EN.

4) Siekiant sumažinti turizmo išmetamą CO₂ kiekį, EESRK primygtinai ragina naudoti vietinius maisto produktus ir kitus vartojimo reikmenis, kuriuos galima perdirbti.

5) Siekiant užpildyti esamas informacijos ir duomenų apie tarptautinio turizmo srautus į ES, kaip turistų lankomą vietą, spragas, EESRK siūlo įsteigti nepriklausomą tvaraus turizmo observatoriją.

3.5. Atsakingos turizmo įstaigos privalo įsipareigoti atskleisti atostogų laikotarpio ir jų siūlomos veiklos anglies pėdsaką.

3.6. ES ekonomikos gaivinimo plane ir nacionaliniuose ekonomikos gaivinimo planuose turėtų būti numatyta pakankamai lėšų turizmo pramonės ir jos infrastruktūros ekologiškai ir skaitmeninei pertvarkai, investuojant taip, kad turizmas taptų patrauklesnis vartotojams ir suteiktų realios naudos turizmo įmonėms.

3.7. EESRK mano, kad sąžiningas turizmas grindžiamas socialiai atsakingu verslu, suteikiančiu geros kokybės darbo vietas. Tam reikia plėtoti nesezoninį turizmą, galintį garantuoti tvarias darbo vietas. Šiuo tikslu Europos Komisija turi remti iniciatyvas ir projektus, kurie atitinka šiuos kriterijus. Turėtų būti atlikti Europos netvariojo turizmo socialinių ir aplinkos apsaugos sąnaudų tyrimai.

3.8. Dėl saugaus atstumo laikymosi taisyklių vartotojai vis labiau domisi nemasinio turizmo sritimis (pvz., turizmas gryname ore, vandens turizmas). Šios vartotojų tendencijos suteikia galimybę paspartinti platesnio masto Europos turizmo pramonės ir užimtumo atsigavimą. Šiuos sektorius reikėtų remti, ypač kai tokia veikla gali vykti regionų, šalies ar Europos aplinkoje. Vandens turizmo atveju atsiveria įvairių galimybių veiklai Europos salose, upėse, kanaluose, ežeruose ir pakrančių zonose.

3.9. EESRK mano, kad pagal suderintą ES PVM sistemą sumažintas PVM turėtų būti taikomas viešbučiams, restoranams, kelionių paslaugoms, vandens turizmui (laivų nuoma, priepilaukos) autobusams, kelionių gidams ir kt. Kai būtina, reikėtų skubiai atlikti PVM direktyvos pakeitimus siekiant užtikrinti lygias galimybes visiems turizmo pramonės sektoriams.

3.10. Kelionių tolimojo susisiekimo autobusais verslas, kurį sudaro daug MVĮ įmonių, labai nukentėjo nuo pandemijos. Daugelio tolimojo susisiekimo autobusų bendrovių apyvarta dabar tesudaro 0–10 proc. to paties praėjusių metų laikotarpio apyvartos. Dabar ES turi galimybę padėti šiam sektoriui imdamasi veiksmų pagal jos pateiktus pasiūlymus, įskaitant suderintus teisės aktus dėl mažataršių zonų ES ir vieno langelio principo taikymą PVM grąžinimui.

3.11. Todėl reikia imtis veiksmų siekiant padėti atnaujinti tarptautinį, žemyninį ir nacionalinį turizmą svarbių ES ekonomikos sektorių labui. Geležinkeliai gali padėti pažinti turistines vietas, kurios nėra lengvai pasiekiamos lėktuvais, atverti naujus maršrutus ir skatinti naujas vertės grandines. Europos geležinkeliams tai suteikia galimybę patenkinti augančius dėl klimato susirūpinusių turistų poreikius rinkoje. Geležinkelių metai turėtų suteikti galimybę didinti visuomenės informuotumą apie tvarų turizmą ir naujus turistinius maršrutus, kuriuos Europos piliečiai gali atrasti naudodamiesi geležinkelių jungtimis. Šiomis aplinkybėmis Europos geležinkelių metai taip pat turėtų tapti proga atkreipti dėmesį į istorinius ir kraštovaizdinius traukinių maršrutus visoje Europoje ⁽⁶⁾.

3.12. Daug jaunų europiečių dėl įvairių priežasčių niekada nekelia arba retai kelia po Europą. Nors esama švietimo mainų programų, ES ką tik pradėjo taikyti priemonę, kuri leis visiems europiečiams įgyti kelionių patirties. Tai turėtų geriau susieti jaunimą su europine tapatybe, didinti jo informuotumą apie pagrindines Europos Sąjungos vertybes ir supažindinti su tvaria ir švaria transporto rūšimi. „DiscoverEU“ – tai Europos Sąjungos iniciatyva, suteikianti žmonėms galimybę per mokymosi patirtį pažinti Europą. Keliaudami daugiausia geležinkeliais (yra išimčių, kad galėtų dalyvauti salose arba atokiose vietovėse gyvenantys asmenys), jauni europiečiai gali susipažinti su Europa, jos miestais ir miesteliais ⁽⁷⁾.

4. II RAMSTIS. Likvidumas, užimtumo atsigavimas ir verslo pasitikėjimo atkūrimas

4.1. Svarbu remti Europos turizmo įmonių, ypač labai mažų ir mažųjų įmonių, atsigavimą ir trumpalaikį, vidutinės trukmės ir ilgalaikį likvidumą. Tai turėtų būti daroma, be kita ko, nedelsiant įsteigiant ES likvidumo darbo grupę, kuri turėtų vertinti atitinkamų priemonių veiksmingumą, viena vertus, užtikrindama skaidrumą dėl nepagrįstų atsakymų suteikti kreditą, vėlavimų ir nereikalingos biurokratinės naštos ir, antra vertus, imdamasi atitinkamų taisomųjų priemonių, susijusių su Europos investicijų fondais, naujomis nemokumo procedūromis ir nacionaliniais ombudsmenais.

⁽⁶⁾ TEN/710 – Europos geležinkelių metai (2021 m.) (OL C 364, 2020 10 28, p. 149).

⁽⁷⁾ Žr. 6 išnašą.

4.2. Kalbant apie kelionių gidus, ES turi užtikrinti vienodas sąlygas ir sąžiningą konkurenciją turizmo rinkoje tarp profesionalių kelionių gidų ir nelegaliai veikiančių kelionių organizatorių bei „gidų“. EESRK ragina Europos Komisiją, kaip Sutarčių sergėtoją, užtikrinti subalansuotą ES bendradarbiaujamosios ekonomikos⁽⁸⁾ plėtrą valstybėse narėse, kaip nurodyta 2016 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento informaciniame pranešime, kuriame pristatoma Europos bendro vartojimo ekonomikos darbotvarkė kelionių gidų paslaugų srityje.

4.3. Netinkamai elgiamasi su bankininkyste, likvidumu ir finansų politika. Kai kurie bankai (pavyzdžiui, Graikijoje) renkasi kiekybinį skatinimą (ECB vykdomus specialiosios pandeminės pirkimo programos (SPPP) sandorius), kad sustiprintų savo padėtį, bet nepalaiko tikrosios rinkos. Šie bankai teikia paskolas gyvybingoms ir nepaveiktoms įmonėms (pavyzdžiui, prekybos centrams) ir nerizikuoja teikti paskolų pažeidžiamiems sektoriams, tokiems kaip turizmo ir paslaugų sektoriai. Bankų paskolų gavėjų sąrašuose nebeliko restoranų, kavinių, viešbučių, autobusų ir kt.; bankai prašo garantijų savo paskoloms, tačiau įmonės negali jų suteikti, netgi tos įmonės, kurioms bankai skolintų lėšų. Neatsižvelgiant į visas ECB garantijas ir subsidijas, palūkanų norma yra didesnė kaip 4,5 proc.

4.4. Užimtumui ES turizmo sektoriuje reikalingas suderintas ir pažangus požiūris, grįstas nacionaliniais socialiniais partneriais ir konsoliduota praktika. Siekiant išvengti nedarbo ir neprarasti kvalifikuotų darbuotojų, atsakingos vyriausybės ir socialiniai partneriai nacionaliniu lygmeniu privalo susitarti dėl trumpalaikių darbo priemonių. Taip pat turėtume atsižvelgti į tai, kad didžiuosiuose miestuose, kuriuose valstybinės ir privačios įstaigos šiuo metu skatina dirbti nuotoliniu būdu, kyla pavojus, kad dauguma restoranų, barų ir kavinių gali uždaryti. Norint išvengti galutinio uždarymo miesto centruose ir aplinkinėse teritorijose, reikalingos politikos ir užimtumo priemonės. Be to, darbas namuose (arba nuotolis darbas) ilgalaikėje perspektyvoje neturi pakeisti tvirto Europos darbuotojų judumo. Dėl sumažėjusio konferencijų, mugių, kongresų ir verslo kelionių skaičiaus Europoje gali būti prarasta labai daug darbo vietų, MVĮ, praktinės patirties, kūrybiškumo ir inovacijų partnerystės ir paskatinta labiau nacionalinė mąstysena.

4.5. Reikėtų teikti paramą organizuojant prekybos mugės, kurios yra labai svarbios turizmo pramonei ir susijusiems sektoriams ir kurios pačios savaime yra svarbus turizmo, kelionių ir užimtumo šaltinis. Turėtų būti parengtos gairės, kaip saugiai rengti prekybos mugės ir gauti finansavimą iš ES ir valstybių narių.

4.6. Turizmo sektorius, lūkesčių valdymas. Visi turimi duomenys rodo, kad šis sezonas yra prarastas. Atvykę turistai nepadengs sektoriaus veiklos sąnaudų. Visos įmonės patirs didžiulių nuostolių, kurie kels pavojų jų gyvybingumui. Euro grupės trigubo paketo (SURE 100 milijardų, Europos investicijų banko (EIB) 200 milijardų ir Europos stabilumo mechanizmo (ESM) 250 milijardų) nepakanka ir (arba) vyriausybės neteisingai sprendžia politikos perdavimo klausimus. Pavyzdžiui, Graikijoje vyriausybė pasirinko nesinaudoti ESM priemone, o kitų dviejų priemonių taikymas atsilieka: jos nepakankamai tikslingos, joms nepakanka pinigų ir paskatų.

4.7. Išsami rinkodaros ir informavimo kampanija turėtų propaguoti Europos turizmo pramonę tiek ES, tiek už jos ribų, kad būtų remiamas sektoriaus atsigavimas. Paskelbus Europos tvaraus turizmo metus (2021 m. arba 2022 m.) būtų sukurta ES masto sistema ir sudarytos sąlygos pradėti veiklą visoje ES.

5. III RAMSTIS. Duomenų tinklai ir pasirengimas, sveikata ir sauga, rizikos švelninimas ir pasirengimas

5.1. EESRK mano, kad po COVID-19 pandemijos ir po to, kai valstybės narės, kurios susiduria su sunkumais koordinuodamos tarpvalstybinę ir bendrą politiką, bus įgijusios patirties, turizmo ir transporto sektoriuose reikalingas veiksmingesnis suderintas požiūris. Tai būtų galima padaryti kasmet ir iki 2024 m. rengiant bandomąsias mokymo programas, skirtas veiksmingam bendram pasirengimo atsakui, diegiant Europos žinių tinklus, atvirus socialiniams partneriams ir pilietinės visuomenės organizacijoms.

5.2. EESRK mano, kad būtina užtikrinti, jog nacionalinės rizikos mažinimo platformos pagal ES civilinės saugos mechanizmą JT Sendajaus nelaimių rizikos mažinimo programoje greičiau taptų veiksmingesnėmis. Todėl EESRK prašo Europos Komisijos ir valstybių narių (Nacionalinis pagalbos ekstremaliosios situacijos atveju koordinavimo planas), ekonominių ir socialinių partnerių bei mokslo įstaigų įtraukti turizmo ir mobilumo sektorius į bendrus bandomuosius projektus COVID-19 krizės metu ir po jos, taip pat į Europos mokymo tinklą, kad būtų parengtas ES atsakas.

⁽⁸⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0356&from=LT>.

5.3. Siekiant turėti europietiškus, suderintus ir naujausius duomenis apie turizmą, transporto mobilumą, rinkos trūkumus ir geriausių praktiką, EESRK prašo Europos Komisijos, bendradarbiaujant su ES ir nacionaliniais socialiniais partneriais bei akademiniais ir nepriklausomais tyrimų tinklais, sukurti konkrečias programas ir bandomuosius regioninius projektus, tokiu būdu telkiant tyrimo ir mokymo išteklius. Be to, norint geriau koordinuoti ES, kaip tarptautinės turizmo krypties, atnaujinimą pasauliniu mastu ir pritraukti tiesiogines užsienio investicijas, EESRK prašo Europos Komisijos paraginti valstybes nares skatinti konkrečias programas ir bendras bandomąsias iniciatyvas.

5.4. Tarpvalstybiniai turizmo ir laisvalaikio maršrutai gali svariai prisidėti atkuriant ryšius tarp regionų ir valstybių narių, kartu suteikiant galimybių plėtoti turizmą mažiau išsivysčiusiuose regionuose. Sekant tinklo „EuroVelo“ pavyzdžiu, šie maršrutai, parėmus juos ES lėšomis, turėtų būti išplėtoti ir kituose sektoriuose ir plačiai reklamuojami tarp vartotojų (pvz., vandens turizmo maršrutai).

6. IV RAMSTIS. Valdymas ir ištekliai. Naujos kartos tvaraus turizmo ir transporto politika

6.1. EESRK palankiai vertina skubų ir būtiną komunikatą dėl Europos turizmo ir transporto 2020 m. ir vėliau⁽⁹⁾. Įgyta patirtis turėtų paskatinti ES institucijas ir valstybes nares permąstyti dabartinę turizmo ir transporto politiką, remiantis naujomis savanoriškais ES bendromis kompetencijomis, stiprinant suinteresuotų vyriausybių ir daugiapakopių valdžios institucijų bendradarbiavimą. Tai būtų galima pasiekti aktyviai dalyvaujant ES ir nacionaliniams socialiniams partneriams bei patariamiesiems organams ir paskelbiant Europos tvaraus turizmo metus.

6.2. EESRK pabrėžia, kad mums skubiai reikalinga veiksminga vidutinės trukmės ir ilgalaikė ES politika, siekiant atkurti asmenų ir visos visuomenės pasitikėjimą galimybėmis saugiai **keliauti** po Europos Sąjungą. Ši politika turi apimti kitas ES turizmo ekosistemas, tokias kaip apgyvendinimas, maistas, sveikata ir sauga, prekyba, telekomunikacijos ir žemės ūkis. Turizmas ir transportas ES yra viena iš ekosistemų, kurias labiausiai paveikė COVID-19.

6.3. EESRK pritaria tam, kad siekiant susigrąžinti pasitikėjimą ir atgaivinti bei sustiprinti turizmą, būtų naudojamas vidinis „ES sveikatos pasas“ (keleivio buvimo vietos anketa ir QR kodai) ir „ES lygmeniu sąveiki daugiakalbė medicininės pagalbos platforma“. Lankydamiesi kitoje šalyje žmonės galėtų naudotis QR kodais norėdami gauti informacijos ir medicininės pagalbos ir, prireikus skubios pagalbos, naudotis sveikatos priežiūros ir socialinės apsaugos sistemomis.

6.4. Siekiant priimti lankytojus iš Europos Sąjungos ir kelių kitų šalių, Graikijoje buvo įvesta keleivio buvimo vietos anketa, skirta testavimui ir keitimuisi duomenimis ES lygmeniu – kaip strategija, kuria siekiama subalansuoti kompromisus, daromus visuomenės sveikatos, epidemiologinės priežiūros ir socialinės bei ekonominės naudos, susijusios su keliautojų srautu, srityse. Keleivio buvimo vietos anketa grindžiama šiais dviem ramsčiais:

1. veiksmingas, duomenimis grindžiamas stebėjimas: testavimas yra svarbiausias komponentas įvedant poveikio švelninimo strategijas pasaulinės pandemijos sąlygomis. Testai yra vertingi ištekliai ir labai svarbu juos veiksmingai naudoti duomenims rinkti, protrūkiams prognozuoti ir visuotinės svarbos suderintai politikai rengti;

2. sąlyčio atvejų atsekimas: skubus patvirtintų teigiamų atvejų paskelbimas ir sąlyčio atvejų atsekimas yra viena iš nedaugelio veiksmingų alternatyvų izoliavimo priemonėms.

6.5. EESRK ragina visas atitinkamas Europos ir nacionalines institucijas iš karto po ekstremalios situacijos etapo parengti daugiametį ES veiksmų planą. Šiame veiksmų plane reikia visiškai permąstyti ES turizmo ir transporto politikos formavimą ir palengvinti turizmo vidaus rinkoje, taip pat tarptautinio turizmo srautų iš viso pasaulio koordinavimą.

6.6. Atsižvelgiant į šiuos du ramsčius, buvo sukurta internetinė keleivio buvimo vietos anketa, kuri kartu su dirbtinio intelekto priemone EVA sudaro sąlygas:

a) tiksliniam testavimui, grindžiamam keliautojo duomenimis (gyvenamosios vietos šalimi ir rezidavimo statusu, aplankytomis šalimis, amžiumi ir lytimi), kuriuo užtikrinamas kuo didesnis testavimo išteklių veiksmingumas, ir

b) greitam atsekimui remiantis paties asmens pateiktais kontaktiniais duomenimis, informacija apie paskirties vietą ir t. t.

⁽⁹⁾ COM(2020) 550 final.

6.7. EESRK palankiai vertina ir visiškai remia komunikate pateiktus pasiūlymus ir vidutinės trukmės bei ilgalaikį požiūrį, kurį pasirinko Europos Komisija pagal naujos kartos ES planą, taip pat bendrą ES biudžetą 2021–2027 metams, kuriam reikės atitinkamų biudžetinių priemonių. Visų pirma, šios priemonės turėtų būti nukreiptos į naujos kartos tvaraus turizmo politikos ir **programų** įgyvendinimą, **įskaitant nacionalinius turizmo sektoriaus verslo planus, skirtus stiprinti MVĮ, atstovaujamybų organizacijų ir socialinių partnerių gebėjimus**, kartu tinkamai atsižvelgiant į kitus ES prioritetus, kurie nebūtinai yra susiję su pandemija.

6.8. Grobuoniška avialinijų praktika: keliaujantys tiek laisvalaikio, tiek verslo tikslais praranda pinigus, kai avialinijos užsako skrydžius, kurie atšaukiami netrukus po apmokėjimo. Avialinijos pačios nusprendžia, palikti ar atšaukti maršrutus, skrydžius ir laiko tarpusius, iš anksto neįspėdamos savo klientų. Klientai yra įpainiojami į kuponų ir nukreipimų kitu maršrutu praktiką. Mokėjimų grąžinimai užtrunka per ilgai ir sudaro mažiau nei 20 proc. visų atšauktų rezervuotų skrydžių, taip eikvojamas vartotojų ir įmonių brangus likvidumas.

6.9. EESRK susirūpinimą kelia tai, kad sunku rasti pusiausvyrą tarp vartotojų teisių ir dėl COVID-19 pandemijos atšaukus skrydžius oro transporto bendrovėms kylančių likvidumo problemų. EESRK ragina oro transporto bendroves, keleivius, ES ir nacionalines valdžios institucijas pereinamuoju COVID-19 laikotarpiu ieškoti sprendimų dėl alternatyvių galimybių ar kompensavimo terminų. EESRK atmets neteisėtą oro transporto bendrovių praktiką, kai tam tikrais atvejais siūlomi tik kuponai arba naujas skrydžio užsakymas. EESRK primygtinai ragina oro transporto bendroves laikytis Europos keleivių teisių teisės aktų (Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 261/2004⁽¹⁰⁾), įskaitant teisę oro transporto bendrovei atšaukus skrydį gauti visą kompensaciją.

6.10. Suderintas požiūris į čekių išdavimą ir išlaidų grąžinimą reikalingas visame turizmo sektoriuje, įskaitant individualią turizmo veiklą, kuri šiuo metu nėra įtraukta ir kuriai taikomos skirtingos sąlygos įvairiuose sektoriuose ir valstybėse narėse.

6.11. Turizmo sektoriui, ypač COVID metu ir laikotarpiu pasibaigus COVID protrūkiui, yra būtinas intensyvus socialinis dialogas, po kurio būtų sudaromos tvirtos sektorinės kolektyvinės sutartys, apimančios visus darbuotojus; tokia pati nuostata taikytina ir transporto sektoriui. Tai geriausias būdas veiksmingai apsaugoti sektorių darbuotojus ir užtikrinti socialinę taiką, taip padedant riziką patiriančioms įmonėms. Visi susiję subjektai turi dėti visas pastangas paspartinti socialinį dialogą ir kolektyvines derybas visais sektoriaus lygmenimis.

6.12. Pridėtinės vertės politika turi būti suderinta su nacionalinėmis turizmo gaivinimo programomis ES Komisijos lygmeniu, kad būtų atkurtas Europos turizmo sektorius. Žinoma, tai turėtų būti susieta su nacionalinių kovos su krize programų koordinavimu ir oro, jūrų ir tolimojo susisiekimo transporto, kuris labai kenčia daugelyje ES šalių (Lenkijoje, Italijoje, Ispanijoje ir kitur), atkūrimu.

6.13. Būtinas intensyvus socialinis dialogas, įskaitant MVĮ organizacijas, norint derėtis dėl atnaujintų sektorinių kolektyvinių sutarčių turizmo ir transporto sektoriui, nes jos užtikrins socialinę taiką ir, dėl sutartų sprendimų, bus veiksmingiausias būdas apsaugoti darbuotojus ir tokiu būdu padės įmonėms, kurios patiria riziką, bei visam sektoriui.

6.14. Kad turizmo pramonė atsigauntų ir augtų, būtinas visapusiškas požiūris į įgūdžius ir kvalifikaciją, kurie ne visada yra suderinti tarp šalių, būtent tais atvejais, kai nėra abipusio pripažinimo (pvz., nedidelių komercinių laivų kapitonų licencijos).

6.15. Europos socialiniai partneriai turizmo paslaugų ir transporto sektoriuose turėtų derinti savo pastangas, kad susitartų dėl šių sektorių socialinių standartų.

2020 m. rugsėjo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Luca JAHIER

⁽¹⁰⁾ OL L 46, 2004 2 17, p. 1.